

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

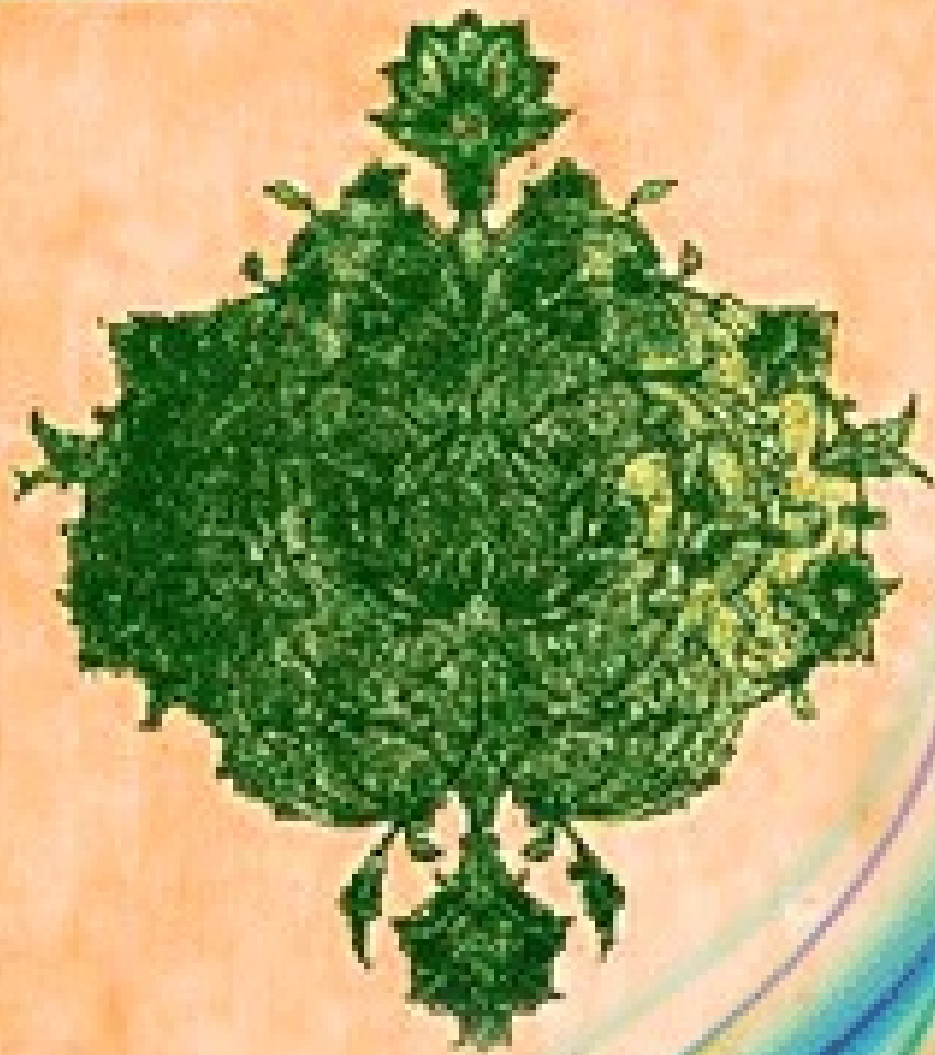

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

زیت درج اولیہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تربیت در نهج البلاغه

نویسنده:

دفتر نشر امام علی علیه السلام

ناشر چاپی:

وزارت آموزش و پرورش

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	تربیت در نهج البلاغه
۶	مشخصات کتاب
۷	مقدمه
۸	مساله تربیت
۹	امکان تربیت
۱۰	تربیت پذیری انسان
۱۲	ارزش تربیت
۱۳	هدفداری تربیت
۱۶	شناخت عوامل تربیت
۲۰	دوستان
۲۲	علما و نصیحت کنندگان جامعه
۲۴	حکومت و رهبری
۲۴	الگوهای موفق تربیت شده
۲۶	قرآن و تعالیم انسان ساز آن
۲۸	همسایه و همسایگان
۲۸	تبلیغات
۲۹	سنن و آداب صحیح اجتماعی
۲۹	تاریخ گذشتگان
۳۰	انقلاب اسلامی
۳۲	درباره مرکز

تربیت در نهج البلاغه

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: تربیت در نهج البلاغه : دوره راهنمایی دختران / مولف دفتر نشر امام علی (ع)

مشخصات نشر: تهران : وزارت آموزش و پرورش . معاونت پرورشی ، اداره کل امور فرهنگی و هنری ، انتشارات تربیت ، ۱۳۷۶.

مشخصات ظاهری: ص ۳۵

شابک: ۹۶۴-۶۳۰۶-۲۲-۵ : بها: ۵۰۰ ریال ؛ ۹۶۴-۶۳۰۶-۲۲-۵ : بها: ۵۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فهرست نویسی قبلی

یادداشت: انتخاب شده برای سیزدهمین دوره مسابقات نهج البلاغه دانش آموزان سراسر کشور

یادداشت: چاپ قبلی : دفتر نشر الهامی : ۱۳۷۴

یادداشت: چاپ اول : ۱۳۷۱ ؛ ۱۲۰ ریال

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس

عنوان دیگر: نهج البلاغه . برگزیده

موضوع: علی بن ابی طالب (ع) ، امام اول ، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق . نهج البلاغه

موضوع: احادیث شیعه -- ادبیات نوجوانان

موضوع: اربعینات -- قرن ۱۴ -- ادبیات نوجوانان

موضوع: تربیت اخلاقی

شناسه افزوده: علی بن ابی طالب (ع) ، امام اول ، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق . نهج البلاغه . برگزیده . (فارسی)

شناسه افزوده: دفتر نشر امام علی (ع)

شناسه افزوده: ایران . وزارت آموزش و پرورش . انتشارات تربیت

رده بندی کنگره: ۷۳د/ BP۳۸/۰۴۲

مقدمه

سپاس و حمد بی کران سزاوار خداوندی است که ما را نعمت عظمای کتاب قرآن بخشید و در پرتو درخشان آن رسالت حضرت ختمی مرتبت محمد بن عبدالله (صلی الله علیه و آله) و ولایت و امامت مولی الکوین حضرت امام علی علیه السلام را بر امت اسلام ارزانی داشت و جان و عقول بشری را از حمایت و هدایت بی منتهای معارف دو کتاب عظیم قرآن و نهج البلاغه سیراب گردانید.

احساس فزاینده ی تشنگی نسل جوان در کسب معارف ناب اسلام

(صفحه ۶)

عزیز و روی آوردن به کتاب شریف نهج البلاغه در سالهای اخیر مسئولیت نهادهای فرهنگی کشور را دو چندان کرده است. این خیزش امیدبخش نسل نو، آینده ی تابناک و گسترش حقیقت معارف اسلامی را نوید می دهد.

اداره کل امور فرهنگی و هنری معاونت پرورشی وزارت آموزش

و پرورش ضمن آگاهی و معرفتی که به این امر مهم دارد، با استعانت از پیشگاه آفریدگار جهان هستی و روح منور و حیات بخش مولی امیرالمومنین علی علیه السلام همه ساله می کوشد در راستای پرورش و رشد ساختار اخلاقی و شناختی دانش آموزان با تدوین، تالیف، چاپ و نشر جزواتی پیرامون موضوعات مختلف از دیدگاه نهج البلاغه اقدام کرده، تشنگان کسب علوم و معارف اسلامی را دعوت به شرکت در مسابقات نهج البلاغه می نماید.

این مجموعه ارزشمند که دفتر نشر امام علی (ع) آن را تالیف و تدوین نموده است توسط کارشناسان قرآن و معارف اسلامی این اداره کل برای سیزدهمین دوره مسابقات نهج البلاغه دانش آموزان سراسر کشور (دوره راهنمایی دختران) در سال تحصیلی ۷۶-۷۷ انتخاب و منتشر گردیده است.

اداره کل امور فرهنگی و هنری

(صفحه ۷)

مساله تربیت

مباحث تربیت یکی از بنیادی ترین مباحث علوم انسانی و از ارزنده ترین مباحث اجتماعی-سیاسی است با بیشتر رشته های علمی ارتباط تنگاتنگ دارد و در اخلاق و سازندگی، خودسازی و جامعه سازی، گاهی به عنوان پایه های اساسی و زمانی به عنوان نتیجه و ره آورد مباحث ارزشمند انسانی، مورد ارزیابی قرار می گیرد.

بدیهی است که سعادت فرد و جامعه، تکامل و ترقی انسانها و خانواده ها، پیشرفت جوامع بشری، سلامت جسم و جان بشر تشنه

(صفحه ۸)

آزادی، همه و همه به مساله تربیت مربوط می شود.

اگر انسانها مباحث تربیتی را به درستی بشناسند و هدفداری آن را بدانند و با روشهای صحیح تربیت آشنایی پیدا کنند، سپس خود و خانواده و جامعه خود را تربیت کنند، اصلاح نمایند، به سوی خوبیها و ارزشهای اخلاقی سوق دهند، همواره به سوی تکامل و ترقی و استقلال در حرکتند و عقب ماندگی و شکست ذلت و

خواری و مفاصد اخلاقی و اجتماعی دامنگیرشان نخواهد شد که از نظر قرآن کریم و نهج البلاغه، هدف اساسی همه انبیاء و پیامبران الهی، تحقق این آرمان ارزنده است.

و می دانیم که مکتب اسلام کاملترین مکتب تربیتی است که دستورات و قواعد و روشهای تربیتی آن از چشمه سار همیشه جاری وحی الهی گرفته شده و با رهنمودهای مداوم امامان معصوم (ع) در تئوری و عمل، لباس حقیقت پوشیده است. همه شرق شناسان و مورخان غربی و شرقی اعتراف دارند که رسول گرامی اسلام (ص) و امامان (ع) از اعراب عقب مانده جاهلی، دانشمندان و پرهیزگاران و نام آوران بی نظیر ساخته اند و انقلاب فکری، علمی، سیاسی، اخلاقی، نظامی و بهداشتی شگفتی آوری را با دست همان مردم عقب مانده تحقق بخشیدند که همه متفکران گذشته و همه را در

(صفحه ۹)

تعجب و حیرت فرو بردند که راستی دلها و مغزهای خفته عرب جاهلی چگونه بیدار شد؟ با کدام روش تربیتی رسول خدا (ص) بارور گشت و دست به انقلاب علمی زد؟

و می دانیم که نهج البلاغه بهترین و گویاترین زبان قرآن و تبیین کننده مباحث تربیتی اسلامی است، پس باید گوش جان به کلمات حضرت مولی الموحدين (ع) بسپاریم و در این سیر کوتاه، مباحث تربیتی نهج البلاغه را به درستی مورد مطالعه و ارزیابی قرار دهیم تا ره توشه ارزشمندی برای خودسازی و بازپروری جامعه مان باشد.

از نهج البلاغه می پرسیم:

آیا تربیت ممکن است؟ آیا موانع تربیت را می شود از میان برداشت؟ روشهای تربیتی کدامند؟ چگونه باید فرد و جامعه را تربیت کرد؟

امکان تربیت

از دیدگاه نهج البلاغه، تربیت ممکن و روشهای تربیتی مشخص و روشن است و بهترین روشهای مقابله با موانع و آفات تربیت نیز درست مورد ارزیابی قرار گرفته است.

(صفحه ۱۰)

قال علی علیه السلام: «ففسک نفسک فقد بین الله لك سبیلک و حیث تنهت بک امورک» (۱).

(زنهار! زنهار! در تربیت و سازندگی خویشتن تلاش کن، زیرا خداوند راهی را که باید بروی، برایت روشن ساخته است و آینده رفتن تو را مشخص و تبیین فرموده است.)

و سپس امیدواری می دهد که اگر از راه روشن الهی بروید و در تربیت خود و دیگران بکوشید، حتما پیروز شده و به سرچشمه سعادت خواهید رسید.

۲- قال علی علیه السلام: «ایها الناس من سلک الطريق الواضح ورد الماء و من خالف وقع فی التیه» (۲).

(ای مردم! آن کس که راه آشکار و جاده حق ره سپارد، به آب می رسد و کسی که مخالفت کند، در حیرت و سرگردانی قرار خواهد گرفت.)

و آنگاه به ضرورت تربیت و خودسازی اشاره می کنند که:

۳- قال علی علیه السلام: «ایها الناس تولوا من انفسکم

(صفحه ۱۱)

تادیبها و اعدلوا عن ضراوه عاداتها» (۳).

(ای مردم! خودتان عهده دار تربیت نفس خویش باشید و نفس را از کشیده شدن به طرف هوسها و عادات ناروا بازدارید.)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۳ / ۳۰.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۴ / ۲۰۱.

(۳) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۳۵۹.

تربیت پذیری انسان

تربیت یکی از مهمترین واقعتهای نظام هستی است که در همه چیز قابل پیاده شدن و ثمره دادن می باشد. نه تنها انسان را می شود تربیت کرد و در خودسازی و جامعه سازی موفق نمود، بلکه حیوانات و نباتات را نیز می شود، تحت تربیت گذاشت و با روشهای تربیتی به سوی برخی از ارزشها سوق داد.

گرچه موجودات زنده همه تربیت پذیرند، اما تربیت پذیری انسان از ویژگیهای خاصی برخوردار است. انسان با برخورداری از

تربیت پذیرتر از دیگر موجودات نظام آفرینش می باشد. در این مورد امام (ع) می فرمایند:

۴- قال علی علیه السلام: «و لا تكونن ممن لا تنفعه العظه الا اذا بالغت فی ایلامه فان العاقل يتعظ بالاداب و البهائم

(صفحه ۱۲)

الجاهل لا تتعظ الا بالضرب» (۱).

(از کسانی مباش که پند و اندرز به آنها سودی نمی بخشد، مگر آنکه سخت در توبیخ آنها مبالغه شود، زیرا انسانهای عاقل با اندرز و آداب پند می پذیرند، اما چهارپایان با زدن).

با توجه به پند آموزی و تربیت پذیری انسان، امام علی (ع) سفارش می کند که در تربیت کودک، در تربیت نفس و در تربیت افراد جامعه باید شتاب نمود و تربیت را بر هر کار دیگری مقدم داشت، زیرا ممکن است آداب و روشهای زشت و ناروا دلهای پاک را آلوده سازد و تربیت و سازندگی را ناممکن. ایشان به فرزندش امام مجتبی (ع) می نویسند:

۵- قال علی علیه السلام: «لتستقبل بجد رایك من الامر ما قد کفاك اهل التجارب بغیته و تجربته» (۲).

(من در تعلیم و تربیت تو، پیش از آنکه قلبت سخت شود و عقل و فکرت به امور دیگری مشغول گردد، مبادرت ورزیدم تا با تصمیم جدی به استقبال کارهایی بشتابی که اندیشمندان و اهل تجربه زحمت آزمون آن را کشیده اند).

(صفحه ۱۳)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۱۰۸ / ۳۱.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۳۱ / ۲۲ و ۲۳.

ارزش تربیت

پس از آنکه دانستیم تربیت ممکن است و انسان تربیت پذیر، و در امور تربیتی باید عجله و شتاب داشت، به ارزشهای تربیت و خودسازی توجه کنیم:

۶- قال علی علیه السلام: «العلم وراثه کریمه و الاداب حلل مجدده» (۱).

(علم میراث گرانبهایی است و تربیت و آداب ارزشمند اخلاقی، لباس فاخر و زینتی است).

(ع) جلوه ارزشمند دیگری از تربیت را این گونه مطرح می فرمایند که:

۷- قال علی علیه السلام: «لا غنی کالعقل و لا فقر کالجهل و لا میراث کالادب.» (۲).

(صفحه ۱۴)

(هیچ ثروتی چون عقل نیست و هیچ فقری چون جهل نمی باشد و هیچ میراثی چون ادب و تربیت وجود ندارد.)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۵.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۵۴.

هدفداری تربیت

امکان تربیت و ضرورت خودسازی و بازپروری جامعه را بسیاری از مکتبها پذیرفته اند و مباحث پیرامون آن را قبول کرده اند و با اسلام و دیگر مکاتب تربیتی الهی اعلام هماهنگی می کنند. آنچه که اسلام را در برابر دیگر مکاتب تربیتی ممتاز جلوه می دهد، هدفداری انسان و هدفداری تربیت است.

صاحبنظران، اصول کلی تربیت را برای زندگی انسان و تداوم حیات اجتماعی باور دارند، اما می پرسند چرا خود را تربیت کنیم؟

چرا مشکلات و رنج فراوان خودسازی را هموار سازیم؟

چرا برای تربیت شدن و تربیت کردن از لذتها و خوشیها بگذریم؟

و برای چه و کدام اهداف تکاملی به تربیت و سازندگی روی بیاوریم؟

بدیهی است تا مبانی اعتقادی قرآن و نهج البلاغه را نپذیریم و هدفداری انسان و حرکت تکاملی بشر بسوی قیامت و بهشت

(صفحه ۱۵)

جاویدان را باور نکنیم، تربیت و مقررات و احکام تربیتی بدون پشتوانه اخلاقی و اجرایی است. امام (ع) می فرمایند:

۸- قال علی علیه السلام: «و اعلموا عباد الله انه لم یخلقکم عبثا و لم یرسلکم (یتراکم) هملا... اوصیکم عباد الله بتقوی الله فانها الزمام و القوام.» (۱).

(ای بندگان خدا آگاه باشید! خداوند شما را بی هدف و بیهوده نیافریده است و سرگردان و بدون سرپرست نگذاشت. ای

بندگان خدا! شما را به تقوی و خویشتن داری سفارش می کنم که زمام عبادتها و

قوام زندگی سعادت‌مندان به تقوی بستگی دارد.)

و آنگاه به رفاه زدگان شکم باره‌ی هدف گم کرده می‌تازد و می‌فرماید:

۹- قال علی علیه السلام: «فما خلقت لی شغلنی اکل الطیبات کالبهیمة المربوطه، همها علفها.» (۲).

(صفحه ۱۶)

(آیا عبث و بیهوده آفریده شده‌ام، همانند حیوان پرواری که تمام همت او علف و چریدن و خوردن است؟)

سپس هدف تکاملی را مطرح می‌فرماید:

۱۰- قال علی علیه السلام: «انه لیس لانیفسکم ثمن الا الجنة فلا تبیعوها الایها.» (۳).

(بدانید که جان شما بهایی جز بهشت ندارد، پس خود و زحمتهای و تلاشهای خود را به کمتر از آن نفروشید.)

و برای تحمل مشکلات تربیت و خودسازی تذکر می‌دهد که:

۱۱- قال علی علیه السلام: «فمن اشتاق الی الجنة سلا عن الشهوات و من اشفق من النار اجتنب المحرمات.» (۴).

(کسی که به سوی حیات جاودان در حرکت است و اشتیاق بهشت دارد، از شهوات و تمایلات سرکش پرهیز می‌کند و آن

کس که از آن جهنم بیمناک است، از محرمت و بدیها دوری می‌کند.)

(صفحه ۱۷)

و در کلام نورانی دیگری، سعادت و کمال و موفقیت دنیا و آخرت را هدف ارزشمند تربیت معرفی می‌فرماید:

۱۲- قال علی علیه السلام: «و ان المال و البین حرث الدنیا و العمل الصالح حرث الاخره و قد یجمعهما الله تعالی لاقوام.» (۵).

(و ثروت و اموال و فرزندان بهره و کشت این جهانند و عمل صالح و نیک، زراعت و بهره آخرت، و گاهی خداوند این هر دو

را به افراد می‌بخشد.)

وقتی هدف ارزشمند خلقت انسان، سعادت دنیا و آخرت شد، پس کوتاهی و سستی به هر کدام از آن دو نارواست که امام به

فرزندش امام مجتبی (علیه السلام) می‌فرماید:

۱۳- قال علی علیه السلام: «فاصلح مثواک و لا تبع آخرتک بدنیاک.» (۶).

(زندگی جاویدان بهشتی)

و منزلگاه آینده خود را اصلاح کن و آخرت را به دنیای زودگذر مفروش).

(صفحه ۱۸)

****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۴/۱۹۵ و ۱۰.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۴۵/۱۵.

(۳) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۴۵۶.

(۴) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۳۱/۲.

(۵) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، ۲۳/۵.

(۶) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۳۱/۱۳.

شناخت عوامل تربیت

پس از آشنایی با مباحث مقدماتی تربیت، باید عوامل تربیتی را شناخت و آنها را تقویت کرد و به سوی آنها جذب شد که نقش تعیین کننده در تربیت و سازندگی فرد و جامعه دارند. در این قسمت از بحث به برخی از آنها اشاره می شود:

الف- پدر و مادر

خانه و خانواده، آموزشگاه آغازین هر فردی می باشد. زندگی خانوادگی نقش مهمی در خودسازی و بازسازی دلها دارد. پدر و مادر و دیگر افراد خانواده می توانند مربی لایق و موفق فرزندان و یا عامل اساسی انحراف و آلودگیهای کودکان باشند. در این مورد امام (ع) می فرمایند:

۱۴- قال علی علیه السلام: «و حق الولد علی الوالد ان یحسن اسمه و یحسن ادبه و یعلمه القران» (۱).

(صفحه ۱۹)

(و حق فرزند بر پدر آن است که برای کودک نام نیک انتخاب کند و او را خوب تربیت نماید و قرآن را به او تعلیم دهد).

و سپس به تاثیر روابط اجتماعی پدران و فرزندان اشاره می فرمایند:

۱۵- قال علی علیه السلام: «موده الالباء قرابه بین الابناء» (۲).

(دوستی میان پدران سبب خویشاوندی میان فرزندان است.)

گرچه در دو مورد یاد شده، نام پدر و پدران مطرح شده اما مسئولیت فوق الذکر شامل مادران نیز می شود.

ب- خانواده

خانواده یکی از عوامل تربیتی است. فرزندان و کودکان از اعضای خانواده الگو می گیرند و رنگ می پذیرند. از

این رو امام (ع) سفارش می کند که با خانواده خوب و صالح روابط دوستانه برقرار کنید.

۱۶- قال علی علیه السلام: «ثم الصق بذوی المروءات و

(صفحه ۲۰)

الاحساب و اهل البيوتات الصالحه و السوابق الحسنه.» (۳).

(روابط خود را با آبرومندان و افراد با شخصیت و اصیل و خاندانهای صالح و خوش سابقه برقرار ساز.)

آن گاه خانواده نمونه را معرفی می کند:

۱۷- قال علی علیه السلام: «و عندنا اهل البيت ابواب الحكم و ضیاء الامر.» (۴).

(و درهای دانش و روشنایی امور نزد ما (اهل بیت) خانواده رسول خدا (ص) است.)

ج- استاد و آموزگار

امام (ع) با توجه به نقش ارزنده آموزگار و دانشمندان علوم ضروری و تاثیر چشمگیر علمی به مالک اشتر می فرماید:

۱۸- قال علی علیه السلام: «و اکثر مدارس العلماء و

(صفحه ۲۱)

مناقشه الحكماء فی تثبیت ما صلح علیه امر بلادك.» (۵).

(در جلسات درس دانشمندان و استادان، زیاد به گفتگو بنشین و با حکما و اندیشمندان، بسیار به بحث و بررسی پرداز که وضع کشور را اصلاح می کند.)

و راجع به نقش استاد در تربیت انسان، به آموزگار الهی خود- رسول خدا (ص)- می پردازد و اهمیت و ارزش آموزشهای پیامبر گرامی اسلام را چنین بیان می دارد:

۱۹- قال علی علیه السلام: «و لقد كنت اتبعه اتباع الفصيل اثر امه يرفع لی فی كل يوم من اخلاقه علما و یامرني بالاعتداء به.» (۶).

(من هم چون سایه ای به دنبال آموزگارم رسول خدا حرکت می کردم و آن بزرگ پیامبر، هر روز نکته تازه ای از اخلاق نیک را برایم آشکار می ساخت و به من فرمان می داد که به او اقتدا نمایم.)

د- جامعه و محیط زندگی

یکی دیگر از عوامل تربیت، جامعه و محیط زندگی انسان است، از این رو در انتخاب مکان زندگی و محیط اجتماعی باید دقت لازم

را به عمل آورد. امام برای انتخاب جامعه خود می فرماید:

۲۰- قال علی علیه السلام: «و اسکن الامصار العظام فانها جماع المسلمین و احذر منازل الغفله و الجفاء و قله الاعوان علی طاعه الله.» (۷).

(در شهرهای بزرگی که مرکز اجتماع مسلمانان است، مسکن گزین و از محیط و جوامعی که اهل غفلت و ستمکاری در آنجا هستند و یاران مطیع خدا کمتر در آن نواحی یافت می شوند، پرهیز).

۲۱- قال علی علیه السلام: «بلادکم اتن بلاد الله تربه: اقربها من الماء و ابعدھا من السماء.» (۸).

(صفحه ۲۳)

(سرزمین شما متعفن ترین خاکهاست: از همه جا به آب نزدیکتر و از آسمان دورترین است).

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۳۹۹.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۳۰۸.

(۳) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۵۳ / ۵۲ و ۵۳.

(۴) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۱ / ۱۲۰.

(۵) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۴۰ / ۵۳.

(۶) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۱۱۸ / ۱۹۲ و ۱۱۹.

(۷) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۹ / ۶۹ و ۱۰.

(۸) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۵ / ۱۳.

دوستان

امام علی (ع) در رابطه با نقش بسیار حساس دوستان در یکدیگر می فرمایند:

۲۲- قال علی علیه السلام: «و امحض اخاک النصیحه حسنه کانت او قبیحه.» (۱).

(همیشه نصیحت خالصانه ات را برای دوست خود آماده ساز، شیرین و نیکو یا تلخ و ناراحت کننده).

و آنگاه هشدار می دهند که با این افراد دوست نباش و از آنها دوری کن.

۲۳- الف: قال علی علیه السلام: «ایاک و مصادقه الاحمق فانه یرید ان ینفعک فیضرک.» (۲).

(صفحه ۲۴)

(برحذر باش از دوستی با احمق، که می خواهد به تو نفع برساند ولی زیان می رساند.)

و برای دوری و دفع انسانهای بخیل و مال پرست می فرماید:

۲۴- ب: قال علی علیه السلام: «ایاک و مصادقه البخیل فانه یقعد عنک

احوج ما تكون اليه» (۳).

(از دوستی با بخیل بپرهیز، زیرا به هنگام شدیدترین حاجت و نیازمندی تو را ترک می گوید.)

و در رابطه با ضرورت «دفاع» در طرد انسانهای فاسد رهنمود می دهد که:

۲۵- ج: قال علی علیه السلام: «و ایاک و مصادقه الفاجر فانه یبیعک بالتافه».

(برحذر باش از دوستی با انسان فاسد و جنایتکار که تو را به چیز کمی می فروشد.) و برای دفع دروغگویان می فرماید:

(صفحه ۲۵)

۲۶- د: قال علی علیه السلام: «ایاک و مصادقه الکذاب فانه کالسراب یقرب علیک البعید و یبعد علیک القریب» (۴).

(برحذر باش از دوستی با دروغگو، چرا که او مانند سراب است، دور را در نظر تو نزدیک و نزدیک را دور جلوه می دهد.)

پس از معرفی الگوهای دروغین دوستی، معیار انتخاب دوستان صالح را بیان می فرماید:

۲۷- قال علی علیه السلام: «قارن اهل الخیر تکن منهم و باین اهل الشر تبین عنهم» (۵).

(به نیکوکاران نزدیک باش که از آنان خواهی شد و از اهل شر و بدی دوری کن تا از آنها برکنار باشی.)

(صفحه ۲۶)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۳۱ / ۱۰۰ و ۱۰۱.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۲ / ۳۸.

(۳) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۳ / ۳۸.

(۴) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، حکمت ۳۸ / ۳ و ۴.

(۵) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۳۱ / ۹۲ و ۹۳.

علماء و نصیحت کنندگان جامعه

علماء انسانهای پاک و دلسوزی هستند که در برابر کجیها و زشتیها نمی توانند بی تفاوت بمانند و چون پدری مهربان و دوستی

خیرخواه لب به پند و اندرز می گشایند. آنها از عوامل مهم تربیت به شمار می آیند که باید به آنان احترام گذاشت و گوش دل به سخنانشان سپرد در غیر این صورت تلخیها و پشیمانیها در انتظار ما خواهد بود.

۲۸- قال علی علیه السلام: «فان

معصیه الناصح الشفیق العالم المجرب تورث الحسره و تعقب الندامه» (۱).

(نافرمانی از دستور نصیحت کننده مهربان، استاد دانا و با تجربه باعث پشیمانی و اندوه ناگوار خواهد شد).

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۳۵ / ۲.

حکومت و رهبری

حاکم اسلامی و رهبر جامعه، هم مسئولیت تربیت فرد و جامعه را دارد و هم بعنوان یکی از الگوهای تربیتی مطرح است. همه به او نظر دوخته اند و از دستورات و فرامینش اطاعت می کنند.

(صفحه ۲۷)

۲۹- قال علی علیه السلام: «فاما حقکم علی فالنصیحه لکم... و تعلیمکم کیلا تجهلوا و تادیبکم کیما تعلموا» (۱).

(شما مردم را بر من حاکم اسلامی حقی است، اما حق شما بر من آن است که از خیر خواهی شما دریغ نوزم و شما را تعلیم دهم تا از جهل و نادانی نجات یابید و شما را تربیت کنم تا علم فراگیرید و تربیت شوید).

و هشدار می دهد که نگذارید رهبری جامعه به دست نالایقان و ناهلان قرار گیرد که فرد و جامعه را به تباهی و نابودی می کشانند و خود به این بیداری و مسئولیت سخت پایبند است.

۳۰- قال علی علیه السلام: «ولکننی آسی ان یلی امر هذه الامه سفهاوها و فجارها فیتخذوا مال الله دولا و عباده خولا» (۲).

(ولی من از این اندوهناکم که سرپرستی حکومت این امت به دست بی خردان و نابکاران افتد که بیت المال را غارت کنند و آزادی بندگان خدا را سلب نمایند و آنها را برده خود سازند).

(صفحه ۲۸)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۳۴ / ۹.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۸ / ۶۲ و ۹.

الگوهای موفق تربیت شده

پیرامون الگوهای موفق، بحث بسیار ارزنده ای در نهج البلاغه موجود است که در این بحث پیامبران خدا و رسول گرامی

اسلام و اصحاب و یاران آن بزرگ پیامبر و سیمای پرهیزگاران و امامان معصوم (ع) را معرفی می نماید.

در رابطه با اطاعت و پیروی از پیامبران الهی و نقش تربیتی آنان می فرماید:

۳۱- قال علی علیه السلام: «و لکن الله سبحانه

اراد ان يكون الاتباع لرسوله و التصديق بكتبه» (۱).

(خداوند اراده کرده است که پیروی مردم از پیامبرانش باشد و کتابهای آنان را تصدیق کنند و به دستورات آنها گوش فرا دهند.)

و نقش تربیتی رسول خدا را این گونه شرح می دهد:

۳۲- قال علی علیه السلام: «و لقد کان فی رسول الله صلی الله علیه و آله کاف لک فی الاسوه و دلیل لک علی

(صفحه ۲۹)

ذم الدنيا و عیبها و کثره مخازیها و مساویها» (۲).

(کافی است که روش زندگی رسول خدا را سرمشق خویش قرار دهیم و او بهترین راهنما و سرمشق تو در بی ارزش نشان دادن دنیا و رسواییها و بدیهای آن است.)

و آنگاه به امامان معصوم و اهل بیت رسول خدا (ع) می پردازد و می فرماید:

۳۳- قال علی علیه السلام: «انظروا اهل بیت نبیکم فالزموا سمتهم و اتبعوا اثرهم فلن یخرجوکم من هدی و لن یعیدوکم فی ردی» (۳).

(به اهل بیت پیامبر بنگرید، از آن سمت که آنها گام برمی دارند منحرف نشوید و قدم در جای قدمشان بگذارید. آنها هرگز شما را از جاده هدایت بیرون نمی برند و به پستی و هلاکت باز نمی گردانند.)

(صفحه ۳۰)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۵۱ / ۱۹۲.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۱۶۰ / ۱۴ و ۱۵.

(۳) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۹۷ / ۱۲ و ۱۳.

قرآن و تعالیم انسان ساز آن

یکی از عوامل ارزنده تربیتی هم برای جوامع اسلامی و هم برای دنیای تشنه حقیقت و سعادت، قرآن کریم است که نقش تربیتی آن در نهج البلاغه فراوان مطرح شده است:

۳۴- قال علی علیه السلام: «ان هذا القرآن هو الناصح الذی لا یغش و الهادی الذی لا یضل.»(۱).

(این قرآن پند دهنده ای است که انسان را نمی فریبد و هدایت کننده ای است که گمراه نمی کند.)

و ادامه می دهد که:

۳۵- قال علی علیه السلام:

«فما دلک القرآن علیه من صفته فائتم به و استضی بنور هدایتہ.» (۲).

(آنچه را که قرآن از صفات خدا بیان می کند. پذیر و از نور هدایت قرآن بهره گیر تا رستگار شوی.)

(صفحه ۳۱)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۷ / ۱۷۶.

(۲) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۸ / ۹۱.

همسایه و همسایگان

بدون روابط با همسایگان نمی شود به زندگی اجتماعی تداوم بخشید. همسایگان نه تنها حقوق الهی، انسانی فراوانی به یکدیگر دارند بلکه از نظر تربیتی، بعنوان یکی از عوامل اجتماعی تربیت به حساب می آیند لذا باید در خریدن منزل و انتخاب همسر دقت لازم را به عمل آورد.

۳۶- قال علی علیه السلام: «سل عن الرفیق قبل الطریق و عن الجار قبل الدار.» (۱).

(قبل از حرکت برای سفر درباره همسفر و پیش از خریدن منزل درباره همسایه ات، تحقیق کن.)

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۳۱ / ۱۱۴ و ۱۱۵.

تبلیغات

یکی از عوامل تربیت و معرفی ارزشها و نیروی بازدارنده از زشتیها، تبلیغات اسلامی است که گاهی به شکل وعظ و خطابه یا نصیحت و اندرز و زمانی با عنوان امر به معروف و نهی از منکر در

(صفحه ۳۲)

جامعه اسلامی مطرح می شود. اگر همه افراد جامعه به این عامل حساس اجتماعی توجه کنند، تربیت فرد و جامعه تحقق می پذیرد.

۳۷- قال علی علیه السلام: «لا- تترکوا الامر بالمعروف و النهی عن المنکر فیولی علیکم شرارکم ثم تدعون فلا- یتستجاب لکم.» (۱).

(تبلیغات و امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید که اشرار و فاسدان بر شما مسلط می گردند، سپس هر چه دعا کنید مستجاب نمی گردد.)

صفحه ۳۲.

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۴۷ / ۷.

سنن و آداب صحیح اجتماعی

یکی از عوامل تربیتی و تربیت اجتماعی، آداب و سنن ارزشمند تکاملی است.

۳۸- امام به مالک اشتر می فرماید: «و لا تنقض سنه صالحه عمل بها صدور هذه الامه و اجتمعت بها الالفه و

(صفحه ۳۳)

صلحت علیها الرعیه.» (۱).

(هرگز آداب و سنت پسندیده اجتماعی را طرد نکن، آدابی که پیشوایان این امت به آن عمل کرده اند و ملت اسلام با آن انس و خو گرفته و امور رعیت به وسیله آن اصلاح می شود.)

صفحه ۳۳.

*****

(۱) المعجم المفهرس، نامه ۳۸ / ۵۳ و ۳۹.

تاریخ گذشتگان

نقش تربیتی تاریخ را همه قبول دارند و شاهدند که چگونه بررسی و ارزیابی تلخ و شیرین گذشتگان جان و دل فرد را دگرگون می سازد.

۳۹- قال علی علیه السلام: «و اعرض علیه اخبار الماضین و ذکره بما اصاب من کان قبلک من الاولین.» (۱).

(تاریخ و اخبار گذشتگان را بر قلبت عرضه نما و آنچه را که بر گذشتگان رسیده است یادآورش باش.)

(صفحه ۳۴)

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، نامه ۳۱ / ۱۱ و ۱۲.

انقلاب اسلامی

انقلاب و قیام و حرکت موفق یک امت بهترین و ارزنده ترین مربی و آموزگار دل‌های آماده تربیت است. نهضت و قیام رهایی بخش، نقش اساسی در تربیت اجتماعی دارد، ترس و زبونیها را از دل میلیون‌ها انسان می‌شوید و شجاعت و دلاوری و شهادت طلبی را به همه می‌آموزد، در انقلاب همه آزمایش می‌شوند و زشتیها و پلیدیها خود را نشان می‌دهند. آیا میلیون‌ها دل و جان آماده ای را که در انقلاب اسلامی ما عوض شد و رنگ خدایی گرفت، می‌شود انکار کرد؟ کدام عامل تربیتی این همه قدرت جذب و سازندگی دارد؟ و در کدام کلاس به وسعت همه کشور آزادمان می‌توان به تبلیغ و ارشاد مغزها پرداخت؟ نعمت انقلاب، از بزرگترین نعمتهای الهی و حرکت انقلاب از بزرگترین عوامل تربیتی به شمار می‌آید که درود و سلام همه ما به فرزند راستین علی (ع) امام فقید امت اسلامی و امام حاضر در صحنه زمان ما حضرت آیه الله خامنه ای و رهروان راه امام خمینی باد. در این رابطه امام علی (ع) می‌فرماید:

۴۰- قال علی علیه السلام: «و الذی بعثه بالحق لتبلین بلبه و لتغربن غربله... حتی یعود اسفلکم اعلاکم و

(صفحه ۳۵)

اعلاکم اسفلکم...» (۱).

(سوگند به خدایی که پیامبر را

بحق مبعوث کرد به سختی آزمایش می شوید و غربال می گردید... آنچنان که پایین به بالا و بالا به پایین باز گردد.)

این آزمایش در یک انقلاب مقدس امکانپذیر می باشد.

و الحمدلله رب العالمین.

صفحه ۳۵.

*****

(۱) المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، خطبه ۱۶ / ۲ و ۳.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقاتی و ترجمانی

اصفهان

گام‌های

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

